ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Касби тумани

2024 йил 19 июнь

Касби туманлараро иктисодий суди судьяси Х.Ч.Абраев раислигида, судья ёрдамчиси А.Убайдуллаевнинг котиблигида, Миришкор туман фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари Кенгаши даъвогар "TO`LQIN BERDIYEV" фермер хўжалиги манфаатини кўзлаб, жавобгар "BOXORISTON AGRO DON" масъулияти чекланган жамиятига нисбатан 2023 йил 17 декабрдаги 10-42184/G-15816-24-сонли шартномани ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича ишни фермерлар кенгаши вакили Р.Хазраткулов (ишончнома асосида) (жавобгар вакили иштирокисиз) иштирокида, Касби туманлараро иктисодий суди биносида очик суд мажлисида кўриб чикиб, куйидагиларни

аниклади:

Миришкор туман фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши (бундан кейин матнда кенгаш деб юритилади) даъвогар "TO`LQIN BERDIYEV" фермер ҳўжалиги (бундан кейин матнда даъвогар деб юритилади) манфаатини кўзлаб, судга даъво ариза билан мурожаат қилиб, жавобгар "BOXORISTON AGRO DON" масъулияти чекланган жамияти (бундан кейин матнда жавобгар деб юритилади)га нисбатан "TO`LQIN BERDIYEV" фермер ҳўжалиги ва "BOXORISTON AGRO DON" масъулияти чекланган жамияти ўртасида тузилган 2023 йил 17 декабрдаги 10-42184/G-15816-24-сонли фьючерс шартномасини бекор қилишни сўраган.

Кенгаш даъвогар манфаатида судга Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 157-моддасига асосан даъво талабини ўзгартириш тўгрисида ариза такдим этиб, тарафлар ўртасида тузилган 2023 йил 17 декабрдаги 10-42184/G-15816-24-сонли шартномани ҳақиқий эмас деб топишни сўраган.

Суднинг 2024 йил 19 июндаги ажрими билан даъво талабини ўзгартириш тўғрисида ариза иш юритишга қабул қилинган.

Суд мажлисида иштирок этган кенгаш вакили ўз тушунтиришида, тарафлар ўртасида тузилган шартнома Ўзбекистон Республикасининг мавжуд конунлари, норматив-хукукий хужжатлари талабига зид равишда тузилгани, "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуннинг талабларига асосан шартномани ҳақиқий эмас деб топиб, даъво аризасини қаноатлантиришни сўради.

Ишни кўриш вакти ва жойи тўгрисида тегишли тартибда хабардор килинган жавобгар суд мажлисига келмади хамда вакил иштирокини таъминламади. Бундай холатда суд, Ўзбекистон Республикаси Иктисодий

процессуал кодекси (бундан кейин матнда ИПК деб юритилади)нинг 170-моддасига асосан, ишни жавобгар вакили иштирокисиз кўришни лозим топади.

Суд, иш хужжатларини ўрганиб чиқиб, ишда иштирок этувчи шахслар вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, куйидаги асосларга кўра даъво талабини қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

Иш хужжатларига кўра, даъвогар ва жавобгар ўртасида 2023 йил 17 декабрь кунида "Бошокли дон харид килиш бўйича" 10-42184/G-15816-24-сонли фьючерс шартномаси тузилган.

Мазкур шартноманинг предметига кўра "Хўжалик" (даъвогар) "Тайёрловчи" (жавобгар)га 2024 йил ҳосилидан 15.03 гектар ер майдонидан жами 43.286 тонна буғдой маҳсулотини топшириш мажбуриятини, "Тайёрловчи" эса "Хўжалик"ни ушбу шартномада белгиланган тартибда бошоқли дон уруғлиги билан таъминлаш, етиштирилган маҳсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Даъвогар даъво талабида тарафлар ўртасида тузилган 2023 йил 17 декабрдаги 10-42184/G-15816-24-сонли шартномани ҳақиқий эмас деб топилишига асос сифатида "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуннинг 15-моддаси талаблари бузилганлиги кўрсатилган.

Ушбу Қонуннинг 15-моддасига кўра, агар қонунчиликда шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, хўжалик шартномаси тарафларнинг келишувига мувофик ўзгартирилиши ва бекор килиниши мумкин. Хўжалик шартномаси қандай шаклда тузилган бўлса, тарафларнинг уни ўзгартириш ёки бекор қилиш тўғрисидаги келишуви хам шундай шаклда амалга оширилади. Хўжалик шартномасини бажаришдан бир тарафлама бош тортишга ёки хўжалик шартномасининг шартларини бир тарафлама ўзгартиришга йўл қўйилмайди, қонунчиликда ёки шартномада назарда тутилган холлар бундан мустасно. Тарафлардан бирининг талаби билан хўжалик шартномаси иктисодий суднинг карорига биноан факат иккинчи тараф хўжалик шартномасини жиддий равишда бузган ёхуд қонунда ёки шартномада назарда тутилган бошка холларда ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин. Тарафлардан бирининг хўжалик шартномасини бузиши иккинчи тарафга у хўжалик шартномаси тузишда умид қилишга хақли бўлган нарсадан кўп даражада махрум бўладиган қилиб зарар етказиши хўжалик шартномасини жиддий бузиш хисобланади. Бир тараф ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳақидаги таклифга иккинчи тарафдан рад жавоби олганидан кейингина ёки таклифда кўрсатилган ёхуд қонунда ёки шартномада белгиланган муддатда, бундай муддат булмаганида эса уттиз кунлик муддатда жавоб олмаганидан кейин, хужалик шартномасини ўзгартириш ёки бекор қилиш тўгрисидаги талабни судга такдим этиши мумкин.

Ушбу ҳолатда даъвогарнинг тарафлар ўртасида тузилган 2023 йил 17 декабрдаги 10-42184/G-15816-24-сонли шартномани ҳақиқий эмас деб топиш талаби билан суд келишмайди.

Чунки, Қонуннинг 15-моддасида хўжалик шартномасини ўзгартириш ва бекор қилиш асослари кўрсатилган бўлса-да, даъво талабида шартномани ҳақиқий эмас деб топишни сўраган.

Шунингдек, шартномани ҳақиқий эмас деб топиш учун даъво талаби асослантирилмаган ва исботлаб берилмаганлиги сабабли суд ушбу талабни қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

ИПКнинг 68-моддаси биринчи қисмига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши кераклиги белгиланган.

ИПКнинг 72-моддасига кўра, қонунчиликка мувофик муайян далиллар билан тасдикланиши керак бўлган иш холатлари бошка далиллар билан тасдикланиши мумкин эмас.

Ушбу кодекснинг 74-моддасига кўра, суд далилларга ишнинг барча холатларини жамлаб, уларни суд мажлисида конунга амал килган холда хар томонлама, тўлик ва холис кўриб чикишга асосланган ўз ички ишончи бўйича бахо беради. Хар бир далил ишга алокадорлиги, макбуллиги ва ишончлилиги нуктаи назаридан, далилларнинг йиғиндиси эса, етарлилиги нуктаи назаридан бахоланиши лозим. Агар текшириш натижасида далилнинг хакикатга тўғри келиши аникланса, у ишончли деб тан олинади.

Ўзбекистон Республикасининг "Давлат божи тўгрисида" 2020 йил 06 январдаги ЎРҚ-600-сонли Қонуни билан белгиланган Давлат божи ставкаларининг микдорлари 2-бандининг "б"-кичик бандида, номулкий хусусиятга эга даъво аризаларидан БХМнинг 10 баравари микдорида давлат божи хисобланиши белгиланган.

ИПКнинг 118-моддасига асосан суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 октябрдаги "Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида"ги ПҚ-3318-сонли қарорининг 3-бандида фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва ҳўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шаҳслари ҳаттиҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар такдим этиш. Бунда даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмайди деб кўрсатилган.

Юқорида баён этилганлардан келиб чиқиб, суд даъво талабини қаноатлантиришни рад этишни, олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажатини даъвогар зиммасида қолдиришни, даъво талаби бўйича даъвогар давлат божи тўлашдан озод этилганлигини инобатга олишни лозим топди.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68, 72, 74, 118, 176-179, 186, 192-моддаларини қўллаб, суд

қарор қилди:

Даъво талабини қаноатлантириш рад қилинсин.

Олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажати даъвогар зиммасида қолдирилсин.

Даъвогарнинг даъво талаби бўйича давлат божи тўловидан озод этилганлиги инобатга олинсин.

Хал қилув қарори устидан у қабул қилинган кундан эътиборан бир ойлик муддат ичида шу суд орқали вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида ёки қонуний кучга кирган ва апелляция тартибида кўрилмаган ҳал қилув қарори устидан у қонуний кучга кирган кундан эътиборан белгиланган тартибда кассация тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Судья Х.Ч.Абраев

